

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
מרת ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 609

מסכת זבחים ע"ד-פ'

בס"ד, י"ח שבט תשע"א

השבוע בגליון

- ◆ ההבדל בין יין מתוק למי ים ובין מי גשמים למי מעיינות
- ◆ אילן שינק מבור ביוב
- ◆ כשיין מתוק נבלל במי ים מלוחים
- ◆ בין מים מלים - בין מי גשמים למי נהרות
- ◆ טיפת מים, ניתנת לחלוקה אינסופית?

◆ חובה לקרוע את ציצית הטלית ברחובה של עיר!

- ◆ "טעם כעיקר" - יש לעשר את הסכינים!
- ◆ דובדבנים כהפרשת "חלה"
- ◆ הפרשת תרומה על טעם הפרי שנבלע בסכין
- ◆ היש איסור חמץ בטעם חמץ?
- ◆ אוכל אסור נטול איסור

דבר העורך

שלוש מלים

הוא כמעט לא פתח את עיניו.

מוטל היה על מטה ישנה בפינתו של חדר לא גדול, גופו הצנום לא נע ולא זע, רק מצחו הרחב התכווץ מידי פעם. הבחור שסעד אותו בחליו, סקר פעם אחר פעם את החדר ביראת כבוד. לא היה הרבה על מה להסתכל. החדר היה מרוהט בדלות, שולחן, כסא, מנורה וארון ספרים.

אבל האיש לא היה פשוט כלל וכלל.

הוא היה תפוס בשרעפיו, ומבטו שהשתקף דרך משקפיו השחורים והעגולים - היה ממוקד נכחו, כמביט וחודר מעבר לקיר הלבן אל האין סוף, זהו האין סוף הנגלה רק למי שיש לו עיניים מיוחדות.

ניכר היה כי הלה מגדולי הגדולים, גם מתנוחתו הדרכה של הבחור שישב על קצה הכסא ליד השולחן הפשוט, והמתין בדחילו ורחימו למוצא פיו של האיש ששכב במיטה.

ואז פתח הלה את פיו ואמר:

- **בה.**

הבחור נטל בזריזות את גליון הנייר שהיה על השולחן ועליו רשום משפט קצר, שלף עט מכיסו ורשם על הדף "בה".

מיד שב והזדקק על כסאו, ממתין בדריכות.

האיש ששכב על המטה המשך:

- **כן.**

הבחור תיקן שוב את קולמוסו בין אצבעותיו, קירב את חוד העט אל הגליון הלבן, הכדורית החלה להתגלגל בעודו משרבט שתי אותיות: כף ונון.

דף עה/א נותן טעם ברוב לאו דאורייתא

"טעם כעיקר" - יש לעשר את הסכינים!

במסכת עבודה זרה, במאמר "דינו של מאכל שבושל במזיד בכלי שאינו בן יומו", התייחסו בהרחבה למושג "טעם כעיקר", הקובע כי טעם של מאכל כמוהו כמאכל בעצמו, וכל דיני המאכל עליו. לפיכך, כאשר שני מאכלים התבשלו יחד, אין מתייחסים אל המאכל הקטן כ"מיעוט" בתוך "רוב", שהרי טעמו של המיעוט מורגש בכל המאכל וממילא אינו מיעוט. בשורות הבאות נתמקד בדיון אקטואלי ובחקירה יפה בדיון "טעם כעיקר".

מצוות הפרשת חלה על פשטית בשר: מאחר ש"טעם כעיקר", ועלינו להתייחס אל טעם המאכל כאל המאכל בעצמו, יתכן שאדם יקיים מצוות הפרשת חלה על... בשר! הא כיצד? ובכן, כאשר לפנינו מאפה עם בשר, הרי טעם המאפה חדר לתוך הבשר. מעתה, יש לאחוז בחתיכת מאפה ולהפריש אותה כמצוות חלה הן על המאפה והן על טעם המאפה שבבשר... (עיין "בית יוסף" יו"ד סימן שכ"ד, ש"ך שם ס"ק כ"ד, "מחנה אפרים" הל' מעשר פרק י"ב, "חזון איש" דמאי י"ג ה').

דובדבנים כהפרשת "חלה": לא זו בלבד, אלא שה"חזון איש" זצ"ל (דמאי שם) אף פסק, שאפשר להפריש "חלה" מדובדבנים. וכגון, דובדבנים שנאפו עם עיסה ספגו ממנה טעם, ומאחר ש"טעם כעיקר" אפשר להתייחס אל טעם העיסה שבדובדבן כעיסה עצמה ולהפריש את הדובדבן עם טעם העיסה כ"חלה" [ועיין ב"חזון איש" שם, ט"ו ט', בכמות ההפרשה בתרו"מ, ובדיון חילול מעשר שני].

הפרשת תרומה על טעם הפרי שנבלע בסכין: אכן, מאחר ש"טעם כעיקר", יהודי שהביא לביתו פירות "טבל", חתכם בסכין ולאחר מכן הפריש מהם תרומות ומעשרות, עליו לכוון בשעת ההפרשה גם על טעם הפירות שנבלע בסכין, שהרי טעם זה "טבל" הוא. אולם, גם אם לא כיון כן בשעת הפרשת התרומות והמעשרות, לדעת פוסקים אחדים יש להקל בדיעבד (עיין רמב"ם הל' תרומות פ"ד הל' כ"א), משום שחכמים התנו שכל הפרשת תרומות ומעשרות תחול גם על טעם הטבל שנבלע במקומות שונים (ראה "דרך אמונה" ביאור ההלכה ד"ה "שתנאי ב"ד הוא").

פרנס השבוע

לעילוי נשמת הר"ר **מנחם דב מוסטוביץ** ז"ל ב"ר אליעזר יצחק ז"ל

נלב"ע כ"ג בשבט תשמ"ט **תנצב"ה**

הונצח ע"י ידידו הר"ר **אליעזר יצחק מוסטוביץ** ומשפ' שיחיו - בלגיה

לעילוי נשמת

מרת **שרה סיבוני** ע"ה

בת אסתר ע"ה

נלב"ע כ' בשבט תשס"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידו הר"ר **שמעון סיבוני** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק איזנברג** ז"ל

ב"ר מרדכי ז"ל

נלב"ע י"ח בשבט תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שמעון פלס** ז"ל

ב"ר אליהו ז"ל

נלב"ע כ"א בשבט תשס"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

ואז, הוסיף האישי השוכב:

- רק.

אמר ולא יסף.

הבחור הוסיף לדף את האותיות ריש וקוף, לחץ על נצרת העט וסגרה, הניח את גליון הנייר תחת ספר מזדמן, קם באיטיות מהכסא, פסע מספר פסיעות לאחור, אמר "שלום" ויצא.

פלוגי שהציץ במקרה לתוך החדר, היה סמוך ובטוח כי זה עתה חזה בכתיבתו של קמיע מיוחד, או דף השבעה לשדים, והוא הביט על הגליון בזעזוע ובבריכים פקות, עד אשר הדלת נסגרה.

למחרת הבחור חזר אמר "שלום" והתיישב.

האישי שקל המיטה הנהך בראשו בקושי.

לאחר דעה אמר: "הא".

הבחור נטל את ה"קמיע" ורשם "הא".

- "מה".

מה.

- "דלא".

דלא.

כך חזר ונשנה המחזה המוזר במשך מספר ימים, אך לא היה זה קמיע, והאישי שעל המיטה לא השביע שדים.

היה זה הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצ"ל, בעל "חזון איש", שאת דברי תורתו אנו למדים רבות בגליונותיו.

באותה עת שבה התרחש מעשה זה, תקפה עליו מחלתו. מעודו היה חלוש, אך הפעם נפל למשכב ורופאו גזר עליו מנוחה מוחלטת, ולא נתקררה דעתו עד שציווה עליו שתיקה ללא תנאי. משראה את מצוקתו של ה"חזון איש" זצ"ל, וידע את חשיבותה של כל מלה לגביו, הוסיף: "כבוד הרב רשאי לדבר כל יום שלש מלים. שלש מלים בלבד.

אף לא מלה אחת מעבר לכך.

נקל לשער, כי כל אדם במצב כזה היה מניח את החותם על פיו ושוקק, מה אפשר לעשות. אבל "חזון איש" זצ"ל ראה את הדברים באופן שונה לחלוטין, וכי העומד למרגלותיו של הר ילומים ואינו מורשה ליטול מהם כי אם שלשה ילומים בלבד, יעמוד דומם? האם לא ייחפז לתפוס ככל שידו מגעת? יום יום, העמיד ה"חזון איש" לפניו את אחד מתלמידיו, והקריא לפניו שלש מלים מתוך חידוש תורה שעמל בו, ובכל יום התווספו שלש מלים לגליון הנייר. שלש, ועוד שלש, ועוד שלש... ובסופו של דבר היה הגליון הלזה לסעיף קטן בספרו הגדול.

ומה היה קורה אם ה"חזון איש" זצ"ל היה ממתין עד לאחר החלמתו? וכי לא היה הדבר סובל דחיו? או שמא לא היה זוכר את אשר חידש?

מבחינתו, שאלה כזו אינה ראויה כלל לענות עליה. שלש מלים של תורה! כל אחת מהן שוה יותר מכל העולם כולו - יותר מכל הזהב, הכסף, הפלטינה, הנפט והיהלומים שבכל רחבי תבל!

שלוש מלים של תורה!

שלוש מלים!

איזה אוצר!

עומד לו יהודי באמצע שנות חייו. מאחוריו עבר מפואר של לימוד תורה. פעם היה בישיבה, למד כהוגן, אחר כך... נו, טוב.

כאשר שואלים לדעתו, אם יאות להשתתף בשיעור דף היומי, הוא מכווץ את מצחו במין תנועת חשיבות, מפלבל בעפעפיו ועונה: "ארבעים דקות בלבד?" וכולו אומר כבוד.

"חזון איש" למד שלש מלים בלבד.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

היש איסור חמץ בטעם חמץ? עדיין שומה עלינו לברר שאלה יסודית. נוכחנו לדעת כי טעם מאכל נושא בחובו את כל דיני המאכל שממנו יצא. והנה, הראב"ן (עבודה זרה דין שי"ג) פוסק שהמשהה בביתו בפסח כלים שטעם חמץ בלוע בהם, אינו עובר על איסור "בל יראה ובל ימצא". מוכח, לכאורה, שרק כאשר הטעם מתערב במאכל אחר מתעוררות התכונות המוטבעות בו מכל המאכל שממנו יצא והוא נחשב כ"אוכל", אך כל עוד הטעם בלוע בכלי הוא אינו "אוכל", ולפיכך, אינו נחשב "חמץ". מעתה, יש להבין, כיצד אפשר להפריש תרומות ומעשרות על טעם הבלוע בכלי? הרי כפי שטעם זה אינו "חמץ" משום שאינו אוכל, כך גם אין הוא "טבל" משום שאינו אוכל?

אוכל אסור נטול איסור: לשאלה זו, שעורר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ("מעדני ארץ" הל' תרומות פ"ב סוף הל' א), מתייחס הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א ("דרך אמונה" הל' תרומות פ"ד הל' כ"א ב"ביאור ההלכה"), המבאר, כי למרות שכל זמן שהטעם מבודד ואינו מעורב באוכל, לא חלו עליו בפועל האיסורים של המאכל ממנו יצא, כבר כעת הוא מכונה "אוכל", אלא שהוא נטול איסורים. ממילא, לפנינו אוכל שלא הופרשו ממנו תרומות ומעשרות, ואין כל עילה לכך שלא ניתן יהיה להפרישם ממנו, למרות שהאיסורים הנובעים מאי ההפרשה אינם באים לידי ביטוי במצבו הנוכחי [עיין שם שהוכיח את דבריו, וסיים "ואכתי צע"ק בכ"ז"].

דף פ/א בל תגרע

חובה לקרוע את ציציות הטלית ברחובה של עיר!

בסוגייתנו אנו מתוודעים למצוות לא תעשה "בל תגרע" (דברים יג/א). בכל הש"ס מובאת דוגמא בודדת בלבד לאיסור זה, לגבי כהן שעסק בעבודת זריקת דם הקרבן על המזבח. פעמים עבודת הזריקה כוללת ארבע "מתנות", נתינות, על גבי המזבח, וכהן שביצע שלש מתנות בלבד עבר על איסור "בל תגרע", שהרי גרע ממצוות התורה.

הגאון בעל "שאגת אריה" זצ"ל מצדד בספרו "טורי אבן" (בסוף "אבני מילואים" לר"ה כח), כי באיסור "בל תגרע" נצטוונו לבלתי עשות מצווה חסרה, לא בשלמותה, כאותו כהן, שנתן שלש מתנות על המזבח במקום ארבע. אולם מי שביטל מצוות עשה ולא ביצע את המצווה כלל, אמנם עבר על "ביטול עשה" אך לא עבר על איסור "בל תגרע", שעניינה **חיסור מקיום מצווה** ולא אי עשייתה כלל.

על בסיס ידיעה זו הוא מעלה הנחה מעניינת: אם יהודי עשה מצווה חסרה, באופן שעל ידי כך נחשב שלא קיים את המצווה כלל, לכאורה, הוא לא עבר על "בל תגרע", שכן, רק המקיים מצווה שלא בשלמות עבר על איסור זה, אך מי שבעקבות החסרון נחשב כמי שלא קיימה כלל, לא עבר על "בל תגרע".

אם ברצוננו לבדוק את נכונותה של הנחה זו, נתור אחר דוגמא הלכתית שכזו, של חסרון במעשה המצווה המבטל לחלוטין את קיום המצווה, ונבדוק אם אותו אדם עבר על "בל תגרע". ובכן, אחת הדוגמאות המובהקות לכך היא אדם שניסה לקיים את מצוות ארבעת המינים על ידי שלשה מינים בלבד. יהודי זה לא נחשב כמי שקיים **חלק** מן המצווה, משום שבהעדר אחד המינים, אין משמעות לשלשה הנותרים. לכאורה, לא עבר אדם זה על "בל תגרע", שהרי לא קיים מצווה חסרה, אלא לא קיים מצווה כלל.

והנה, כותב ה"טורי אבן", ב"ספרי" (פרשת ראה) כתוב בפירוש שהמפחית מארבעת המינים, עובר על איסור "בל תגרע"! הרי לנו שגם המקיים מעשה מצווה חסרה עובר על "בל תגרע", אף על פי שאינו נחשב כמי שקיים מצווה כלל!

קביעה זו, הובילה את הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל להורות כי פעמים שעל אדם לקרוע את ציציותיו! שהנה, נפסק להלכה ("שולחן ערוך" או"ח סימן י"ג סעיף ג), שהמהלך ברחובה של עיר ומגלה שאחת מציציות בגדו נקרעה, ימהר לביתו כדי להסירו, שהרי אסור ללבוש בגד בעל ארבע כנפות ללא ציציות, אך אין הוא חייב להסירו ברחוב, משום "כבוד הבריות". בקשר לכך כתב הגר"ע איגר זצ"ל (בהגהות על ה"שולחן ערוך" שם), כי מכל מקום, עליו להתיר את שלושת גדילי הציצית האחרים המחוברים לבגדו, זאת, מאחר שבעודם מחוברים הרי הוא מקיים מצוות ציצית בחסרון, שלש כנפות במקום ארבע והוא עובר על איסור "בל תגרע", ולפיכך, עליו להתירם, ואזי יעבור רק על ביטול עשה של מצוות ציצית... [מצוות "לא תעשה" לא הותרה משום כבוד הבריות].

בהמשך דבריו, מוסיף הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל נקודה חשובה להשלמת העניין. ביארנו, כי המקיים מצווה בחיסרון עובר על איסור "בל תגרע", למרות שאינו נחשב כמי שקיים את המצווה. יתכן, אומר הגר"ע"א, כי רק הלוש ציצית חסירה **לשם מצווה** עובר על איסור בל תגרע, אך אם אינו מתכוון לקיים מצווה, מדוע יעבור על בל תגרע. הרי מצווה - אינו מקיים, כך שאין בידי מצווה

פנינים

דף פ/א הרי הוא עובר על כל תוסף

כל המוסף גורע

מדוע אסרה תורה להוסיף על דבריה? תינהן איסור "בל תגרע", אולם "בל תוסיף"? מה רע בכך?

משל המגיד מדובנא משל:

ירד אדם אצל שכנו ושאל ממנו פטיש. לאחר זמן שוב ירד הלה והשיב את הפטיש כשעמו פטיש קטן.

מה זה בידך? תמה המשאל.

פטישך ילד אותו, ענה השואל.

ראה הלה עם מי יש לו עסק, נטל את הפטיש ואת 'צאצאו' בלא הוסף דבר.

לאחר שבוע בא השואל וביקש בהשאלה כף ושוב, כבראשונה חזר עם הכף כשעימה - כפית.

מה זו?

הכף ילדה בת, והרי היא שלך.

נטל הלה את הכף והכפית כשהוא מלעג בסתר לשטותו של זה.

עוד שבוע חלף, והאיש בא וביקש בהשאלה פמוט של כסף. השכן היה מאושר: אם גם הפמוט ילד, ירויח רווחים נאים...

עבר שבוע, חלפו שבועיים, תם חודש והלה אינו חוזר. טרח עלה ודפק אצלו:

מה בדבר הפמוט שהשאלתי לך?

מת!

מת? פמוט יכול למות? מה אתה סח שטויות! השיבהו!

מת. כיצד? פשוט הוא הדבר. אם פטיש וכף יכולים ללדת, אף פמוט יכול למות...

זהו, אמר המגיד מדובנא, שהזהירה התורה, כל תוסף וכל תגרע, אם תוסיף, סופך שאף תבוא גם לגרוע. אמור תאמר, אם ניתנה לי הרשות להוסיף יכולני גם לגרוע פה ושם. במטותא, אל תיגע בתורה כלל!

כל המוסף - גורע...

לעילוי נשמת

ר' משה פריימן ז"ל

ב"ר אליהו ז"ל נלב"ע י"ז בשבט תשס"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה מרגלית** ע"ה

(לבית גוטמן) ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע י"ט בשבט תשס"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **רבקה זלדה פרידמן** ע"ה

ב"ר שלמה זלמן ז"ל נלב"ע כ"ג בשבט תשס"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י ילדיה שיחיו

חסירה, והוא אף אינו מתכוון לקיים מצווה חסירה, על מה, איפוא, ייענש. דווקא זה המתכוון לקיים מצווה חסירה, ככהן המוזכר בסוגייתנו שניסה לקיים מצוות זריקה על ידי שלש מתנות במקום ארבע, עובר על איסור, לא כן, זה שאינו מתכוון למאומה. לפיכך, כתב, יתכן, שאם לאחר שנתלשה ציציתו, אותו אדם אינו מכוון לשם מצוות ציצית, אין מוטלת עליו החובה להתיר את שאר ציציותיו, אלא ימהר לביתו ויסיר את הבגד מעל גופו [וע"ע בעיקר דברי ה"טורי אבן" הנ"ל בשו"ת "בית הלוי" ח"א סימן מ"ב ועיין ב"ביאור הלכה" סימן ל"ד סוף סעיף ב].

דף פ/א יש בילה

ההבדל בין יין מתוק למי ים ובין מי גשמים למי מעיינות

סוגייתנו דנה בשאלה יסודית בהלכות תערובות: "יש בילה או אין בילה?", דהיינו: כאשר שני משקים מעורבים יחד, האם עלינו לחשוש שקיימים חלקים מסויימים בתערובת שאינם בליל של שני המשקים יחד כי אם של אחד מהם בלבד, או שמא "יש בילה", ואין בנמצא בתערובת חלק של אחד המשקאות בלבד. כדי לסבר את האוזן בדבר השפעת הכלל "יש בילה" על עולם ההלכה, בחרנו בשאלה מעניינת שהועלתה על שולחן הפוסקים בירושלים, לפני שנים רבות.

אילן שינק מבור ביוב: מעשה באילן שצמח סמוך לבור ביוב, וינק ממנו את מימיו. יהודי ירא שמים שהתגורר בסמוך, הסתפק, שמא בשבת אסור לו לשפוך מים בכיור ביתו ובשאר מקומות השופכין, שהרי המים זורמים אל בור הביוב ונמצא שהשקה בשבת את האילן! אמנם הבור מלא במים גם לפני כן, אך מאחר ש"יש בילה בלח", עלינו להניח שכל טיפת מים שנכנסת אל הבור מתערבת בכל המים המצויים בו, וממילא האילן ינק בשבת גם ממימיו! שאלה זו נידונה רבות בספרי הפוסקים, היו שהצדיקוה, היו ששללוה, ומאחר שעיקר הדיון נסוב סביב הלכות שבת, נדון בה בעזרת ה' בהרחבה במסכת שבת (עיין שו"ת "הר צבי" א"ח ח"א סימן קל"ה, שו"ת "מנחת שלמה" ח"א סימן ה' וסימן צ"א).

למרות שנפסק להלכה ש"יש בילה", הפוסקים חיוו את דעתם לגבי סוגי משקים יוצאים מן הכלל, שאינם מתערים בוודאות במשקה הנבלל בתוכם ואי אפשר לקבוע ללא ספק ש"יש בילה".

"חוות יאיר" זצ"ל (שו"ת סימן ק"י), ו"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת יו"ד סימן ר"ד), מצטטים את הגמרא במסכת מכות (א/ד) האומרת שאם חבית יין נפלה לים הגדול ונשברה, אין לטבול מיד באותו מקום, שמא לא יטבול הטובל אלא ביין שיצא מן החבית ולא במי הים (עיין שם בתוס' ד"ה "אמר"). לכאורה יש להבין, לו "יש בילה בלח", מדוע יש לחשוש שהוא טבל ביין בלבד ולא במי הים? וכי לא התערב היין במים? הרי "יש בילה"?

כשיין מתוק נבלל במי ים מלוחים: "חוות יאיר" זצ"ל מתרץ, שמדברי "כסף משנה" (הל' מקוואות פ"ו הל' י') עולה, שדווקא כאשר מים **נשפכים** לתוך מים אחרים בלילתם מושלמת מיד. אולם החבית הזו נפלה אל הים ונשברה בתוך המים, ויינה זרם מתוכה מעדנות אל המים ולא נשפך אליהם, ולפיכך, במקרה זה יש להמתין מעט עד לבלילה מושלמת של היין במים [עם זאת, הוא מעיר, כי תירוץ זה אינו מניח את דעתו, שהרי הטובל מערב את היין ואת המים על ידי טבילתו]. ואילו בעל "חתם סופר" זצ"ל, מביא מדברי הריטב"א (מכות שם), כי ההבדל בין הסוגיות נובע מכך, שיין מתוק מתקשה להבלל באופן מוחלט במי ים מלוחים.

על הבדלים מהותיים בין... מים למים, מספר הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר שליט"א (שו"ת "שבט הלוי" ח"ה סימן קכ"ח), כאשר נוכח בזאת במו עיניו בבדיקה שערך מומחה למים. הדיון ההלכתי שבו עוסק בעל "שבט הלוי" בתשובתו זו, הוא בעניין "השקה" - חיבור - בין "מי האוצר" שבמקווה, שהם מי גשמים, לבין מי המקווה הרגילים. מאחר שיש לטבול במי גשמים בלבד ולא במים שנשאבו בכלים, קיים בכל מקווה "אוצר" שבו אגורים מי גשמים שנצברו בתוכו בטרם יצקו את גג המקווה, ובמשך שנים רבות אותם מים משמשים את מי המקווה על ידי חור שמחבר בין ה"אוצר" למקווה, ומקנה למי המקווה מעמד של מי גשמים. אחת המשימות הכבדות המוטלות על מתכנני מקוואות היא, לבנות את ה"אוצר" ואת המקווה בצורה כזו שמי הגשמים לא "יברחו" עם הזמן, בכל פעם שמחליפים את מי המקווה, ולבסוף יתמו [יש אפשרות של הכשר מקוה דרך "זריעה", ואינו קשור לנושא שלפנינו].

בין מים למים - בין מי גשמים למי נהרות: בתשובתו זו דן הגר"ש ואזנר שליט"א בהצעה שהועלתה, למקם את ה"אוצר" תחת המקווה ולא בסמוך אליו, ועל ידי כך יוסר החשש שמי הגשמים יתחלפו במים שאובים, שכן, אין זה הגיוני שהמים שאובים, מי המקווה העליונים, ידחקו לחלוטין את מי הגשמים שתחתם. אולם אותו מומחה למים טען, שמי גשמים קלים יותר ממי מעיינות! והא ראייה, אם נטיל באותה קערה מי גשמים ומי מעיינות, מי הגשמים יצופו

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת זבחים • דף ע"ה • יום שני ל"ט בשבט

את מי אסור למכר באטליז

גְדֻלְיָה הַכֹּהֵן קָבַל לְרֵאשׁוֹנָה בְּחֵייו בְּכוֹר בְּהֶמָּה טְהוֹרָה. כָּלֵנוּ יוֹדְעִים שֶׁבְּכוֹר בְּהֶמָּה טְהוֹרָה צָרִיךְ לְהֵבִיא לַכֹּהֵן. אִם הַבְּכוֹר תָּמִים - הַכֹּהֵן מְקַרְבּוֹ כְּקָרְבָן. אִם הַבְּכוֹר בַּעַל מוֹם - הַכֹּהֵן שׁוֹחֵט אוֹתוֹ כְּמוֹ בְּהֶמֶת חָלִין רְגִילָה, לֹא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. וְכֵן, גְדֻלְיָה קָבַל בְּכוֹר בַּעַל מוֹם, הוּא שָׁחַט אוֹתוֹ אֲבָל הוּא לֹא הֵיךְ צָרִיךְ בְּשׂוֹר כֹּהֵן רַב וְלָכֵן הוּא רָצָה לְמַכֵּר אֶת בְּשׂוֹר הַבְּכוֹר בְּאֵטְלִיז, כִּי מִחֵיר דָּבָר הַנִּמְכָּר בְּשׁוּק יִקָּר יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר אִם מוֹכְרִים אוֹתוֹ בְּבֵית. בָּרַם, עוֹד לִפְנֵי שֶׁהִסְפִּיק גְדֻלְיָה לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי צַעֲדִים לְכוּון הַדָּלֶת, עָצַר אוֹתוֹ אֲבִיו וְהִסְבִּיר לוֹ שֶׁהַדָּבָר אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא זָלוּל בְּקִדְשֵׁת הַבְּכוֹר, אִם מוֹכְרִים אֶת בְּשׂוֹר הַבְּכוֹר בְּאֵטְלִיז כְּמוֹ שְׁמוֹכְרִים בְּהֵמוֹת אַחֲרוֹת. עֲלֵיךְ לְמַכֵּר אֶת הַבְּשׂוֹר בְּבֵית, וְאִפְּלוּ אִם תִּפְסִיד מִכֶּךָ כֶּסֶף.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי גליון לילדים חייג: 1700-500-151 חודש היכרות חינם

צעילוי נשמת

הר"ר אליעזר וידר ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל

נלב"ע כ"א בשבט תש"ם

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו

הר"ר דב וידר ומשפ' שיחיו - נתניה

לעילוי נשמת

הר"ר שמחה אריה אנסבכר ז"ל

ב"ר ברוך מרדכי וציפורה יבדלחט"א

נלב"ע אור ל"ז בשבט תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר אברהם יוסף אפרים הלוי ז"ל

ב"ר חיים בצלאל ז"ל נלב"ע י"ט בשבט תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו

הר"ר ישראל לוי ומשפ' שיחיו - בני ברק

למעלה. אמר ועשה מעשה. נטל המומחה מי מעיינות, הטיל בהם צבע שלא הוסיף למשקלם, ועירבם עם מי גשמים. לאחר זמן, מי הגשמים צפו למעלה! מכאן, שהפתרון המוצע, למקם את ה"אוצר" מתחת למקווה, נושא בחובו בעיה חדשה - מי המקווה הם מי ברז שמקורם במעיינות ותוך מספר שעות הם ישקעו למטה, לתוך ה"אוצר", ומי הגשמים יצופו למעלה, וחסל "אוצר". עם זאת, אפשר לשמר את מי ה"אוצר" על ידי חימום קפדני ותמידי של מי המקווה, או אז, מי המקווה החמים ישאר למעלה ולא ירדו למטה, שהרי, כידוע, מים חמים עולים למעלה ומים קרים יורדים למטה [ראוי לציין, שנידון זה של "מקווה על גבי מקווה" דברו בו בתשובות האחרונים, והרבה צידדו שלא יעשו כן, ויש שגם פסלו את הדבר. עיין "דברי חיים" ח"ב סימן פ"ח, שו"ת "אגרות משה" יו"ד סימן ס"ה ועוד רבים].

דף פ/א הזאה כל שהוא מטהרת

טיפת מים, ניתנת לחלוקה אינסופית?

כידוע, טמא מת נטהר על ידי הזאה מ"מי חטאת", הלא הם מי מעיין שבתוכם פוזר אפר פרה אדומה. לא כל מים ראויים לשמש כ"מי חטאת", והמשנה במסכת פרה (פרק ח) מסווגת את סוגי המים שאינם ראויים לשמש כ"מי חטאת". גמרתנו דנה במחלוקת חכמים ורבי אליעזר (פרה פרק ט' משנה א'), לגבי טיפת מים פסולים, שנפלה לצלוחית מי חטאת. חכמים פסלו את מי החטאת לשימוש, ורבי אליעזר הורה להזות פעמיים על הטמא. בדעת רבי אליעזר מבארת גמרתנו [לדעת רב אשי, על פי גירסת רש"י], כי די בהזאת כמות זעירה של מי חטאת כדי לטהר את הטמא, וממילא, אם מזים עליו פעמיים, בוודאי שהותזה עליו טיפת מי חטאת, שכן, אף אם נחשוש שהטיפה הראשונה, היא היא טיפת המים הפסולים שנפלה למי החטאת, תבוא הטיפה השנייה ותסלק חשש זה [אולם, אין די בהזאה אחת, משום שלדעת רבי אליעזר "אין בילה", ויתכן שטיפה זו עומדת בפני עצמה].

בעלי התוספות (ד"ה "רב אשי") בסוגייתנו, מעירים על כך הערה מעניינת: "היאך יוכל להיות שלא יוכלו לחלוק הכל שהו לשתיים". כלומר: עלינו לקחת בחשבון, שטיפת המים הטמאים שנפלה למי החטאת, עלולה להתחלק לשתי טיפות, ויתכן, ששתי ההזאות לא היו אלא משני חלקים של אותה טיפת מים פסולים... על אתר, מוסיף בעל "תוספות יום טוב", שכל הלומד מעט מענייני הטבע יודע, שאין סוף לאפשרות החלוקה של עצמים, וכל חלקיק יכול להתחלק בלי גבול.

נושא מרתק זה, מעסיק את טובי החוקרים שנים רבות, ומעניין לגלות, כי לשאלה עתיקת יומין זו מתייחס גם הרמב"ם, בספרו "מורה נבוכים" (ח"א פרק ע"ג), המביא בשם פילוסופים בני זמנו, כי המציאות הגשמית מורכבת מחלקיקים קטנים שאינם ניתנים לחלוקה. ואילו אחרים (שם ח"א פרק ע"א) חלקו עליהם בתוקף, וטענו שאין חלק שאינו ניתן לחלוקה, ובדעה זו מחזיקים רוב הראשונים שעסקו בנושא (ראה "אמונות ודעות" לרס"ג, מאמר א', "מקור חיים" לרבי שלמה אבן גבירול שער ב', ור"י אבן שמואל במבוא למורה נבוכים ח"ב).

תירוץ נאה על קושיית בעלי התוספות, מובא בספר "שלום רב". אמנם, כל טיפה יכולה להתחלק לאין סוף חלקים, אך אין בכך כדי להעלות חשש שמא שתי ההזאות לא היו אלא שני חצאים של אותה טיפת מים פסולים, שכן, את מי החטאת הזו על הטמא באמצעות אגודת אזור. כדי שטיפת מים הצמודה לאגודת האזור, תתנתק ממנה בהניף הכהן את אגודת האזור, עליה להיות בעלת משקל מסויים, כך שבעת התנופה היא תצבור תאוצה, ולבסוף תתנתק מן האזור. אולם, טיפת מים כה זעירה, חלקיק של חלקיק מים, תשאר צמודה לאגודת האיזור, וכלל לא תתנתק ממנה. שומה עלינו, איפוא, להניח, כי אין כל ספק שאחת מן ההזאות לא היתה מן המים הפסולים בלבד...

ספר "מאורות השבת"

כחמישים אלף משפחות כבר משתתפות בחווית הלימוד המשפחתית, המוסיפה אור ורגש לשולחן השבת. עשו לכם נוהג - הלכה בכל סעודה עם 'מאורות השבת', זה פשוט, זה קל, וזו ברכה לכל משפחה יהודית.

כמה זמן שְׁהֵיָה בין נטילת הידיים לסעודה?

את התשובה לכך נלמד השבת, פרשת יתרו, ב"מאורות השבת" חלק ט' עמ' 88

להזמנת הספר חייג: 1700-500-151